

Matura

Język Polski

Scenariusze zajęć dla nauczyciela

Pakiet nr 1

FORUM

Spis treści

- 4 **Jak sprawnie powtórzyć treść lektur przed egzaminem?**
Joanna Kostrzewa

- 8 **Scenariusz lekcji języka polskiego do utworu *Lalka*
z wykorzystaniem elementów krytycznego myślenia i retoryki**
Joanna Krzemińska

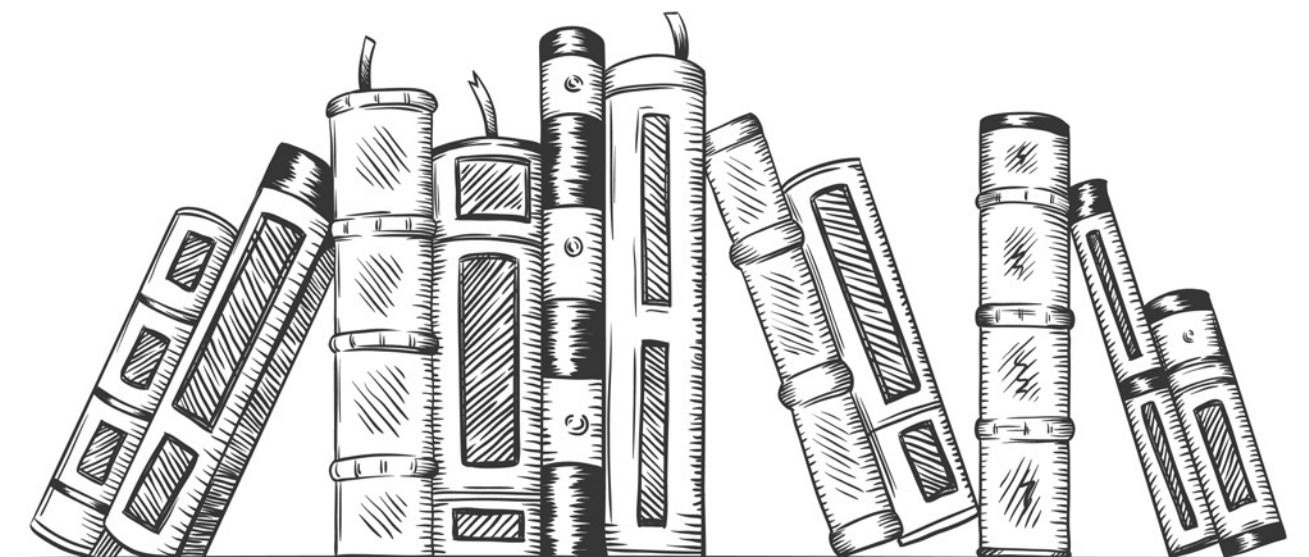
- 11 **Wyjdź poza kartkę, czyli nietypowe pomysły na powtórki materiału
z wykorzystaniem narzędzi rozszerzonej rzeczywistości**
Joanna Krzemińska

- 14 **Scenariusz lekcji języka polskiego dotyczącej utworu *Wesele*
S. Wyspiańskiego z wykorzystaniem elementów lekcji odwróconej
oraz lapbooka**
Joanna Krzemińska

- 16 **Zjeść słońca po kawałku**
Joanna Krzemińska

Joanna Kostrzewa

Jak sprawnie powtórzyć treść lektur przed egzaminem? Lektury – czas start!

Już niedługo kolejne edycje egzaminów – maturalnego oraz ósmoklasisty. Ponieważ wiosna w szkołach niezmiennie kojarzy się z powtórkami przed egzaminami, proponuję aktywności, które można wykorzystać podczas nauczania stacjonarnego i zdalnego, by zmotywować uczniów i uczennice do odświeżenia dzieł literackich z podstawy programowej.

Osądź bohatera

Nawet jeśli wydaje nam się, że czas dramy, przedstawień, inscenizacji minął wraz ze szkołą podstawową i nie ma na podobne aktywności przestrzeni w szkole ponadpodstawowej – zwłaszcza przed egzaminem maturalnym – gorąco zachęcam, by w ramach powtórek treści lektur przed egzaminem zaproponować młodzieży sąd nad bohaterem literackim. W szkole podstawowej często ów sąd przybiera formę przedstawienia,

uczniowie i uczennice wcielają się w role oskarżycieli, obrońców, oskarżonych, świadków, nie zapominają o charakteryzacji, kostiumach i rekwizytach. Nic nie stoi na przeszkodzie, by podobna praktyka pojawiła się na kolejnym etapie edukacyjnym, choć zdają sobie sprawę, że zdarza się dość rzadko. Bohatera literackiego można jednak „osądzić” podczas debaty oksfordzkiej. Ten sposób pracy na lekcji jest niezwykle wymagający, ale także efektywny, uczniowie i uczennice nie tylko powtarzają treść lektury, ale doskonalą swoje umiejętności argumentowania i popierania swoich argumentów przykładami. Ten formalny rodzaj dyskusji, jakim jest debata oksfordzka, polega na uporządkowanej rozmowie dwóch drużyn na temat prawdziwości postawionej w debacie tezy. Wobec tej tezy zajmują określone stanowisko, które zostało ustalone w wyniku głosowania/losowania.

Role, które odgrywają dyskutujący uczniowie podczas debaty, są następujące¹:

- marszałek – gospodarz debaty, czuwa nad przestrzeganiem zasad, ogłasza tezę debaty, przedstawia uczestników, udziela im głosu, w razie potrzeby napomina, gdy nie przestrzegają zasad;
- propozycja – drużyna zasiadająca po prawej stronie marszałka; jej zadaniem jest udowodnienie prawdziwości tezy, członkowie drużyny przedstawiają argumenty potwierdzające, że teza jest prawdziwa, ta drużyna rozpoczyna debatę;
- opozycja – drużyna zasiadająca po lewej stronie marszałka; jej zadaniem jest obalenie tezy, udowodnienie, że postulaty drużyny propozycji są błędne, drużyna opozycji argumentuje przeciw tezie, jej członkowie wskazują błędy w argumentacji drużyny propozycji;
- jurorzy – oceniają debatę, mając do dyspozycji kryteria zawarte w karcie oceny; nawet jeśli debata na podstawie punktów zakończy się remisem, juror musi wybrać zwycięską drużynę;
- sekretarz – jest asystentem marszałka, odpowiada za kwestie techniczne (czas wystąpień mówców, sprzęt potrzebny w trakcie debaty itp.);
- publiczność.

Marszałek rozpoczyna debatę, witając zebranych, przedstawia uczestników debaty, podaje również tezę, której prawdziwość będzie udowadniać drużyna propozycji, a podważać drużyna opozycji: *Zgodnie z tym, co mówi Kreon, należy zawsze przestrzegać zasad, by ludzie żyjący w państwie mieli poczucie, że prawo jest równe dla wszystkich.* Zadaniem drużyny opozycji jest podważenie tezy i argumentacji drużyny propozycji.

Podczas przemówień członkowie obu drużyn występują naprzemiennie, mając po pięć minut na wygłoszenie swojego przemówienia. Po upływie wyznaczonego czasu marszałek prosi mówcę o zakończenie wystąpienia. Debatę zaczyna pierwszy mówca drużyny propozycji, potem głos zabiera pierwszy mówca opozycji, następnie przemawia drugi mówca drużyny propozycji itd.:

- pierwsi mówcy – rozpoczynają debatę, tłumacząc, jak drużyna rozumie daną tezę, jakie wobec niej zajmuje stanowisko oraz jaka jest, jej zdaniem, oś sporu w debacie;
- drudzy mówcy – rozwijają argumentację, przedstawiają argumenty drużyny, wyjaśniają je, podają przykłady (np. z innych tekstów kultury);
- trzeci mówcy – skupiają się na kontrargumentacji, obalają argumenty przeciwnika;

- czwarcy mówcy – podsumowują debatę, przypominają, jak rozumieją tezę, jakie są najważniejsze argumenty drużyny.

Kolejnym etapem debaty jest ocena jurorów – indywidualna i grupowa.

Ocena indywidualna:

- struktura wystąpienia (0–3 pkt);
- komunikacja werbalna (0–4 pkt);
- komunikacja niewerbalna (0–3 pkt): dykcja, modulacja głosu, artykulacja i mowa ciała, gestykulacja, radzenie sobie ze stresem, kontakt wzrokowy, brak czytania z kartki;
- pytania (2–0 pkt): wartość bazowa u każdego mówcy to 2 pkt; w zależności od liczby zadanych pytań i jakości odpowiedzi juror może zmniejszyć wartość akceptowalnej odpowiedzi, każdy juror również odejmuje mu 1 pkt;
- rola (0–3 pkt): wypełnienie roli mówcy zapewniające dynamiczny charakter debaty.

Ocena grupowa to ocena merytoryczna drużyny, w ramach której może ona otrzymać maksymalnie 30 pkt:

- spójność drużyny (0–5 pkt): przemówienia drużyny wzajemnie się uzupełniają;
- definiowanie linii sporu (0–5 pkt): na ile precyzyjnie drużyna określiła swoje stanowisko dotyczące rozumienia tezy i wyznaczenia linii sporu;
- linia argumentacyjna drużyny (0–10 pkt): waga i siła argumentów przedstawionych przez drużyny (ich wartość logiczna, adekwatna wobec tezy);
- kontrargumentacja (0–10 pkt): umiejętność prowadzenia przez drużynę polemiki z argumentami przeciwników;
- werdykt (0–10 pkt): ma odzwierciedlać subiektywne odczucie jurora w stosunku do poziomu drużyn względem siebie.

Ostatnią częścią lekcji opartej na debacie oksfordzkiej jest udzielanie informacji zwrotnych i przekazanie wyników. Warto, aby nauczyciel również udzielił informacji zwrotnej dotyczącej tego, na ile uczniowie wykorzystali podczas debaty oksfordzkiej inne, znane im teksty kultury.

A może turniej?

Cenię sobie lekcje oparte na grywalizacji, zwłaszcza w trakcie powtórek do egzaminu. Dzięki przygotowanym pytaniom do turnieju wiedzy uczniowie i uczennice

utrwalają oraz porządkują informacje na temat wydarzeń, bohaterów i przesłania utworu. Grywalizacja (inaczej gamifikacja) w nauczaniu polega na tym, że przedmiot, dział, praca z lekturą zostają na tyle przemodelowane, że przypominają grę. Grywalizacja na języku polskim z pewnością zmotywuje uczniów i uczennice

do aktywności na lekcji, ponieważ zostaje pobudzona ich wewnętrzna motywacja – rywalizacja w grze, ciekawość, szybkie tempo nie pozwalają się im nudzić i angażują w pracę.

Poniżej kilka moich pomysłów na zadania do turnieju wiedzy opartego na utworze *Kordian* Juliusza Słowackiego.

Zadanie 1.

Ułóż wydarzenia utworu *Kordian* Juliusza Słowackiego w odpowiedniej kolejności. Drużyna, która ułoży wydarzenia jako pierwsza, zdobywa punkt.

Materiał dla nauczyciela – rozetnij i rozdaj uczniom i uczennicom:

- Rozmowa piętnastoletniego Kordiana ze służą Grzegorzem.
- Chłód Laury wobec Kordiana.
- Próba samobójcza Kordiana.
- Podróże po Europie.
- Sens życia i wewnętrzna siła odnaleziona na szczycie Mont Blanc.
- Car Mikołaj królem Polski.
- Spotkanie spiskowców.
- Głosowanie.
- Kordian i jego wizje Imaginacja i Strach w sypialni cara.
- Omdlenie.
- Dom wariatów.
- Wizyta Mefistofela.
- Skazanie Kordiana.
- Spór księcia Konstantego i cara Mikołaja.
- Pluton egzekucyjny.

Zadanie 2.

Udziel poprawnej odpowiedzi na pytania. Wygrywa drużyna, która zgromadzi najwięcej punktów.

Materiał dla nauczyciela:

- 1| O co Słowacki oskarża przywódców powstania listopadowego w *Przygotowaniu*?
(konserwatyzm i brak umiejętności dowodzenia ludźmi)
- 2| Kto bierze udział w *Przygotowaniu*?
(Czarownica, Szatan, Diabły, Astaroth, Gehenna, Mefistofel, Chór Aniołów, Archanioł, Twór)
- 3| Kiedy i gdzie rozgrywa się akcja?
(w nocy z 31 grudnia 1799 r. na 1 stycznia 1800 r., nieopodal chaty czarnoksiężnika Twardowskiego)
- 4| Diabły dorzucają do kotła składniki, z których tworzą krytykowane przez diabłów przywódców powstania. Kim byli wspomniani przywódcy?
(Józef Chłopicki, Jerzy Adam Czartoryski, Jan Skrzynecki, Julian Ursyn Niemcewicz, Joachim Lelewel oraz Jan Krukowiecki)
- 5| Jakie koncepcje poezji narodowej przedstawiają występujący w prologu?
(Pierwsza osoba zapowiada tworzenie poezji mesjanistycznej, kojącej ból, ale też usypiającej. Druga osoba krytykuje postawę bierności, zachęcając do podjęcia zbiorowego czynu. Trzecia osoba zapowiada powstanie poezji aktywizującej naród do walki narodowowyzwoleńczej).